గడచి పోయిన గాథలు

ఎదురు చూస్తున్న భర్త గుమ్మంలో కాలు పెట్టగానే ఆమె చెప్పాలనుకున్నది వెంటనే చెప్పింది. వెంకటేశ్వరరావు బట్టలుమార్చి సోఫామీద చారబడ్డాడు. ఈ చెప్పిన విషయంమీద తను చూపించిన ఆసక్తిలో వెయ్యోవంతైనా, భర్త కనపరచక పోవటం, ప్రమీల కేమీ నచ్చలేదు. మళ్ళీ ఆవిషయమే యెత్తింది.

"ఇందులో యేముంది" అన్నాడు భర్త.

"లేదు? వీధిలోనే కాదు, ఊరంతా చెప్పుకుంటున్నారు!"

"నువ్వేకదూ విన్నావు?" చిన్న నవ్వుతో అంటే....

"అబ్బా! ఆ అమ్మాయి చాలా అందకత్తె....చదువుకుంది"....

"అంచేత తనకు నచ్చిన మొగుణ్ణి చూసుకొంది. ఇందులో గొప్పేం వుంది? తప్పేం వుంది"

"అలా జాతీ, నీతీ లేకండా లేచిపోవడమే!"

వెంకటేశ్వరరావు చిన్నినవ్వునవ్వాడు: బాత్‌రూమ్‌కివెళ్తూంటే ప్రమీల చిరాకుగా "మీ కెన్నిసార్లు చెప్పాలి, చెప్పల్స్ వేసుకు వెళ్లండీ!" ఈసారి దరహాసంచేసి చెప్పల్స్ వేసుకొన్నాడు.

డైనింగు టేబిల్ దగ్గర కూర్చునే టప్పుడు కూడా ప్రమీల మళ్ళీ యీ విషయం యెత్తకండా వుండలేక పోయింది. భర్త యిదొక మామూలు విషయంగా తీసుకోవటం ఆమె కేమీ నచ్చలేదు. లేచిపోయేముందు, "పోనీ వాడి అందంచూసైనా లేచిపోయిందంటే, అదీకాదు—అట్టే బావుండడట!" అన్న భార్య వేపు చూసి మళ్ళీ చిన్న నవ్వునవ్వాడు గాని వ్యాఖ్యానించలేదు.

మరుసటిరోజు పనిమనిషి ద్వారా మరికొన్ని విషయాలు తెలుసుకుంది. ఈ పనిమనిషి లేచిపోయిన అమ్మాయి తండ్రి యింట్లోకూడా పనిచేస్తోంది. కబుర్లు, వ్యాఖ్యానాలతో సహా వస్తున్నాయ్ "సూడమ్మా! మొగాళ్లని నమ్మనేం! ఆడదాని వంటిలోని యెక్కడికండ అక్కడుంటే నమిలి మింగేసినట్లు సూస్తారు! నాకు యీది లోంచి తలెత్తుకోని యెల్లడానికే భయం," అన్నది.

ప్రమీలకు యీ మాటలు మోటుగా అనిపించినా పక్కన

నవ్వింది. "ఏమమ్మా నవ్వుతన్నావంది" పనిమనిషి. ఏమీలేదులే అంటూ గదిలోనికి వచ్చి పకపకా నవ్వుతూన్న ప్రమీలను, భర్త, పనిమనిషి వేసిన ప్రశ్నే వేశాడు. "మీరూ దాని లానే 'అడిగారు? మీ పనిమనిషి వీధిలోనించి తలెత్తుకు వెళ్ళటానికి భయమట— అందగాళ్ళంతా నమిలి నమిలి మింగేస్తారట!"

భర్త మాటాడకండా పక్కగదిలోకి వెళ్ళిపోయాడు. ప్రమీల కిదేమీ నచ్చలేదు. ఈ నల్లటి కొరివి దెయ్యంలా వున్న పనిమనిషి కోతలకి భర్త కూడా నవ్వితీరాలని పక్కగదిలోకి వెళ్ళి, భర్త ముఖం వేపు చూసి నవ్వుతోంది వెంకటేశ్వరరావు ముఖం గంభీరంగా వుంది. జరిగింది—దగ్గరగా జరిగింది. ముఖంలో ముఖం పెట్టి నవ్వరూ!" అంది.

నవ్వాడు. ఆమె కదే తృప్తి—మళ్ళీ పెరటికి వెళ్ళింది. వెళుతుండగా ఆమెవేపు చూశాడు. ఆ నవ్వే మనసులో నవ్వుకున్నాడు.

భర్త మోటారుసైకిలుమీద ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోయాడు. షేక్స్పియర్, డిక్సెన్ యేనాడో పూర్తి చేసింది. హోం లైబ్రరీలో పుస్తకంకోసం వెతికి, ఒకటి తీసి మళ్ళీ యింకొకటి ...చివరకు చదువుమీదమనసు పోలేదు. అద్దంముందు కాస్సేపు కూర్చోవాలనిపించింది. చిదిపితే రక్తం వస్తుంది.... తప్పదు....గొంతుక నుంచి నీరు దిగితే కనిపిస్తుంది! సంస్కారం ప్రతీ అందమైన కణంలోనూ, నిండి పోయిందని పుబ్బిపోతూ, గిరగిరా తిరుగుతూ, చప్పున నిల్చుని భర్త గురించి రోజూ గర్వపడేటట్లే, పడుతూ; అవేళ హృదయం—పనిమనిషి.... తను నవ్వకపోవటం... తనే నవ్విం

చటం....అంతా తలుచుకొని, ఆలోచించింది. "నవ్వమనేవరకు, నవ్వారు కాదుకదూ? యీ వేళ సాయంత్రం కాసేపు యేడిపిస్తాను ఏవుంది యేడపించటానికి? యేమన్నా చులకనగానే తీసుకుంటారే సరైన ఉపాయం ఆలోచించాలి?"

ఆలోచించింది. సాయంత్రం యెదురుచూస్తున్న భర్త వచ్చాడు. "మీ సంగతి తెలిసిందిలెండి?" అంది. భర్త ఒకసారి చూసి మళ్ళీ ముఖం త్రిప్పేశాడే గాని, జవాబీయలేదు. నాలుగైదు సార్లు నవ్వుతూ పదేపదే రెట్టిస్తె రెట్టిస్తే "కాపరానికి వచ్చి సంవత్సరమైనా, నా సంగతి యీవేళకా తెలుసుకున్నా" వన్నాడు. దీనికి వెంటనే జవాబు దొరక్క గింజుకుని, ఆ మరుసటి రోజు ఆఫీసుకు వెళ్ళేముందు మాట వరసకి "మీ సంగతి పూర్తిగా తెలిసిందంది,"

"ఆ సంగ తేదో చెప్పాలనివుంటే చెప్పు" అన్నాడు.

"ఏమీ లేదూ...."

"ఏమీ లేకుండా యింత గొడవ చేస్తావెందుకు?"

"ఉంది....మీకూ...."

"ఊ! చెప్పు! సగంలో ఆపటం దేనికి?"

"మీకూ ... పనిమనిషికీ .... " అంటూనే పక్కున నవ్వేసింది.

వెంకటేశ్వరరావు ముఖంతిప్పేశాడు. నవ్వండి అంది. నవ్వలేదు. "నవ్వుతారా లేదా?" రెట్టించింది. బట్టలు వేసుకున్న భర్త వెళ్ళిపోతూంటే— "నిజం చెప్పేనా? కనుకున్నా లెండి!" ఈసారేనా నవ్వుతూ "నీకేం మతిపోయిందా" అని భర్త అంటాడని అనుకుంది. ఆగిన భర్త యేమాటా ఆడలేదు; నవ్వకండా ప్రమీల "చూడండీ! నాదగ్గర దాపరికం చేస్తారా? నిజం చెప్తారా లేదా?"

భర్త వెళ్ళిపోతూ "నిజం" అన్నాడు.

గదిలో కూర్చుని మొదటిరాత్రి జరిగిన సంఘటన జ్ఞప్తికి తెచ్చుకుంది. భర్త గురించి తలుచుకున్నపుడల్లా, మిగతా మగ వాళ్ళు యేదో లోటున్న వాళ్ళగానే కన్పిస్తారు. "ముప్ఫయేళ్ళ వరకూ పెళ్ళి చేసుకోకండా, పవిత్రంగా ఉండే మొగాళ్ళీరోజుల్లో యేరీ? ఇంత అందగాడిమీద బలేకథ సృష్టించానే— యీ కాకి వీధి వెంబడి వెళ్తే మొగాళ్ళు నమిలి మింగేస్తారా? —చెప్పుకోడానికైనా సిగ్గు పడిందికాదే? ఏ ఆఫ్రికా ఆడవిలోనో తిరగవలసిన మనిషి— పోనీ అందం లేదూ అంటే, ముఖానికి పౌడరేనా రాస్తుందా? నగలు గానీ ఒక మంచి బట్టగానీ వుందా?—సంస్కారం యేకోశానా లేని యీ అడివిమృగంమీద కథ బాగా అల్లానే—! ఆయన నిజం అని వప్పుకోవటం కూడా బాగానే వుంది. బలే అబద్దాలుఆడి నన్ను యేడిపించాలని చూస్తున్నారు. ఇంత చదువూ చదివి, యీ మాత్రం తెలుసుకోలేనా? తనకంటే హెచ్చు శాంతం చూపించ గలను."

సాయంత్రం భర్త కాస్త ఆలస్యంగా వచ్చాడు. డైనింగు టేబిల్ దగ్గర "ఉదయం వెళిపోయేటప్పుడూ ఏమన్నారండీ" అంది.

"నిజం అన్నాను."

"మీ అబద్ధం నిజం చేసేయగలను."

"నే అబద్ధంఆడే అవసరం ఏముంది?"

"అయితే దానికి మీకు నిజంగా ఉందంటారా?"

"అనవసరంగా నీదగ్గర యెందుకు అబద్ధం ఆడాలి? నువ్వాడి గావు ...నిజం చెప్పడం నావిధి!"

ప్రమీల ఆయనవైపు ఒక్కసారి చూసి ముఖం దించుతూ "మీరు నిజం చెప్పకపోతే........" వెంకటేశ్వరరావు సగంలో అడ్డుతూ "నిజం, నిజం.... ముమ్మాటికి నిజం!...."

ఉద్వేగంతో ప్రమీల కస్సుమంది...."అబద్ధం....అబద్ధం! భర్త మాటాడలేదు. చెలించనూలేదు. చప్పున లేచి నిల్చొని, "నిజం చెప్తారా లేదా?" భర్త మాటాడ లేదు. దగ్గరగా వచ్చి భర్తను కుదుపుతూ "నన్నేడిపించకండి! నిజం చెప్పండి!"

"నిన్నేడిపించకండానే నిజం చెప్పానుకదూ? ఆమెకూ నాకు వుండేది అదీ ఒక్కసారే!" ప్రమీల కళ్ళలో గిరగిరా నీరు తిరిగింది. చప్పున కుర్చీ మీద కూర్చొంటూ, డైనింగ్ టేబిల్ మీద తలఆన్చి, వెక్కి వెక్కి యేడుస్తోంది. భర్త అలా మీదికి చూస్తున్నాడు. ఒక పావుగంట వరకు మాటాడని మొగుడు, యింకా భార్య యేడవటం చూసి" చదువుకున్నా వేమో? యీమాత్రం యెదుటివాళ్ల హృదయాన్ని అర్థంచేసుకోలేవా?" అన్నాడు. తలెత్తింది కాని భర్త వేపు చూడలేదు.

"అథవా, అర్థం చేసుకోటానికి ప్రయత్నమైనా చెయ్యవా?" అని ప్రశ్నించాడు.

ప్రమీల చెయ్యిచాచింది. "నాచేతిలో చెయ్యివేసి యిదంతా నిజం అని చెప్పండి" అంది.

"నేను నిజమే చెప్పాను. దీనివల్ల నీకు పూర్తి నమ్మకం కలుగుతుందంటే వేస్తాను. లేదా అంటే అనవసరం!"

ఆమె తలవూపింది. "ఇదంతా నిజం" అంటూ ఆమె చెయ్యి

మీద చెయ్యి వేశాడు- ఇంకా ఆ చేతిని అలా వుంచాడు. ఆమె తన చేతిని చప్పున విసిరి, పడకగదిలోకి పరుగెత్తింది.

తెల్లవారింది. ముఖం పాలిపోయినా, చూపు తీక్షంగా వుంది ఆ గది కదల్లేదు. భర్త మామూలుగా లేచాడు. కాఫీకి హోటలుకి వెళ్ళాడు ఫ్లాస్కులో కాఫీ తెచ్చి భార్యయెదురుగా పెట్టి టూత్‌బ్రష్, పేష్టు అందివ్వబోయాడు. ప్రమీల ముఖం యెత్తలేదు. తీసుకో మంటే, అక్కడినుంచి లేచి వెళ్ళిపోయింది. ఆవేళ ఆఫీసుకి వెళ్లటం ఆలస్యంఅయింది. తను హోటల్లో భోంచేశాక, కేరియర్ మోసుక వచ్చి, యింట్లో పెట్టి, చెప్పి మరీ వెళ్ళాడు. ప్రమీల పెరటినుంచి గది లోకి వచ్చేసరికి బీరువా తలుపులు బారుగా తెరచివున్నాయ్. అం దులో పుస్తకాలు తంవేపు చూస్తున్నట్లనిపించింది. ఇంచుమించు ఆ పుస్తకాలన్నిటితోను తనకు పరిచయంవుంది. కొన్ని పుస్తకాలు రెండు మూడుసార్లు కూడా చదివింది భర్త యెందుకిలా తలుపు తెరిచారో వూహించు కుంది. ఇందులో సగమైనా చదివితేనా తను, ఆమెను యెత్తిపొడవటానికి? ఆకలేస్తున్నా కాఫీతాగలేదు.—కూర్చో బుద్ధిపుట్టలేదు—ఒక్కక్షణం అంతా తల్చుకుని యేడవాలనిపించింది మరోక్షణం కన్న వారింటికి వెళ్ళిపోదామని—కొంత సేపయ్యాక మొగుడితో యిక మాటలే ఆడనని—కొంతసేపు విసుక్కొంటూ, పరుపుమీద పడుతూ లేస్తూ, కూర్చోలేక నిల్చోలేక, బాధపడుతూ వుంటే, పనిమనిషి వచ్చి "ఏం అమ్మగోరు—అలాగున్నారు?"

ప్రమీల తీక్షంగా చూసింది. "ఈ జాకెట్టు లేని అడివిదున్న—దానిమీదా ఆయనకి మోహం? మళ్ళీ ఆ మొరటుమనిషి మోటుగా ప్రశ్నించింది. ప్రమీల వినలేక "పో" అని గసిరింది. పోతావా లేదా అన్న యజమానురాలివేపు వింతగా చూస్తూనే కదల

లేక కదిలింది. తలుపువేసి పరుపుమీదపడి "యింత మోసం చేస్తా రనుకోలేదు—ఆయన్ని యింక యెప్పుడూ, యేవిషయంలోనూ నమ్మకూడదు."!—

తను తెచ్చిన కేరి యర్, అలా నిండుగా అక్కడే వుండటం సాయంత్రం వచ్చిన భర్తచూసి, అప్పుడ్లో యేం అనలేదుకాని, ఆ రాత్రి హోటలు నుంచితెచ్చిన కేరియర్, డైనింగు టేబిలుమీద పెట్టి భార్యను రమ్మనమన్నాడు. ఆమె మాటాడలేదు.

"తిండిమానితే ఆలోచించే అవకాశం వుండదన్న" భర్తకు గట్టి జవాబు యివ్వాలనుకొన్నా మాట్లాడటం యిష్టంలేక ఊరు కుంది. ఆయన భోజనం చేస్తున్నా తొంగి చూడలేదు. పడుకునే సమయానికి అన్నాడు. "ఇంకా అర్థం చేసుకోలేదా?"

కొరకొర ఒకసారి చూసి అక్కడనుంచి లేచి వెళ్ళిపోయింది. ఆమెకు వినిపించేటట్లు అన్నాడు. "నేనే అబద్ధం చెప్పుంటే?....

ఈ ప్రశ్న వేశాక రాత్రి వేసుకున్న పరుపుమీద మళ్ళీ మేనువాల్చి నిద్రపోయాడు. ఒంటిగంట రాత్రికి ఒకసారి తెలివి వచ్చేసరికి చూశాడు. ప్రమీల ప్రక్కగదిలో అలానే ఒంటిగా సోఫా మీద కూర్చుంది. దగ్గరగా టేబిల్‌మీద లైటు వెలుగుతోంది. ఆమె ఏదో ఆలోచించుకున్నట్లున్నా భర్త దగ్గరగా రావటం గుర్తుపట్టక పోలేదు. కిటికీ తలుపు తీశాడు. "రా" అని చెయ్యి పట్టుకున్నాడు. ఆమె చెయ్యి చిరాకుగా విడిపించుకుంది. కాస్సేపు యెదురుగా టేబిల్‌కు అనుకొని నిల్చున్నాడు. ఎదరగా కిటికీ గుండా వీధిలైటు వెలుగులో యెవరో నిల్చున్నట్లనిపించింది. ఎవరు? లెక్చరర్ ప్రసా దరావా? కిటికీ దగ్గరకువెళ్ళి చూశాడు—ఆయనకాదు—రెండో ఆట

సినిమాకు వెళ్ళిన యెదురింటాయన—వాళ్ళయింటి తలుపు తట్టున్నాడు.—

ఇంతలోనే ప్రమీల ప్రక్కగదిలోకివెళ్ళి, పరుపుమీద బోర్లగా పడుకుంది. వెళ్ళి ప్రక్కన కూర్చున్నాడు. ఆమె మరి కాస్తదూరంగా జరిగి పోయింది. చాలా సేపటివరకు మౌనంగావున్న భర్త ఆమె వీపుమీద చెయ్యివేశాడు. ప్రమీల ఏడుస్తూనే ఆపుకోడానికి ప్రయత్నిస్తోంది. ఆమె యేడుపు పూర్తిగా ఆగేవరకు ఊరుకుని, ఇంకా నన్ను అర్థం చేసుకోలేదా?" అన్నాడు.

"చేసుకున్నాను. పూర్తిగా! ఉత్తి నీతిలేని...." ఆమె గొంతుక పట్టేసింది.

వెంకటేశ్వరరావు అక్కడనుంచి లేచి తన మంచంమీదకి వెళ్ళిపోయాడు. ప్రయత్నించినా నిద్దరపట్టలేదు. ఏదో మాటాడాలని అనుకున్నా, మాటాడక లేచి, టేబిల్ మీద లైటు వెలిగించి కొంతసేపు యేదో రాసుకున్నాడు. రాసుకొన్నది పైకి చదవటం మొదలు పెట్టాడు "నాకు ఒకనితో పరిచయం వుంది. తల్లితండ్రి నా అన్న వాళ్ళులేక కష్టపడి, నలుగురిదయా దాక్షిణ్యాలకు పాత్రుడై పెద్ద వాడయ్యాడు. ఒక కంపెనీలో గుమాస్తాగా చేరి, స్వయంకృషివల్ల కొద్దికాలంలో అసిస్టెంటు మేనేజర్ అయ్యాడు. డబ్బుగురించి బాధపడ్డాడు గాబట్టి డబ్బు విలువ ఆయనకు తెలుసు. కష్టాలు అనుభవించిన మనసు—తను సుఖపడేటప్పుడైనా, యెదుటివాళ్ళకష్టాలు వూహించడమేకాదు, తను అనుభవిస్తున్నట్లు బాధపడ్తుంది. ఇంకా కొద్ది నెలల్లో తను మేనేజరవుతాడు ఇప్పటికింకా తను ఒక ఆర్థిక అంతస్థులో

వుండ లేదు. మానేజరయాకే పెళ్ళిచేసుకొంటే ఆర్థికంగా చిక్కుపడకుండా వుంటాడు. ఈ బ్రహ్మచారి వెంట కొందరు ఆడవాళ్ళు పడ్డారు. నిగ్రహం చూపించాడు. మరే వుద్దేశంతో కాదు. వచ్చే భార్యదగ్గర తను నేరస్థుడుగా ఉండగూడదని,—ఒకనాడు—అతను గడిపిన పదివేల రోజుల్లో ఒక రోజు అది.—తన జీవితంలో జరిగిపోయిన గాథల్లో ఒక గాథ —తెల్లారి కళ్ళు విప్పేసరికి రోజూ వచ్చే పనిమనిషి ముసలమ్మ కాదు-మునుమరాలు వచ్చింది. కలలోనైనా ఆమెను తాకుతా ననుకోలేదు.-కానీ ఆమె యిదివరకు చాలాసార్లు చూసిన చూపుగురించి, ఆలోచించాడు. ఆబాధపడ్డ మనసును అర్థంచేసుకొన్నాడు. చలించే అవకాశం లేదుకానీ, సానుభూతి చూపించకండా వుండలేకపోయాడు! ఆజాకెట్టు లేని మొరటుమనిషి-గది వూడుస్తూంటే-అదేవిటో ఆ నిముషం-ఆమె ఒక దేవతాస్త్రీలా కనిపించింది.-నరాలు వుబ్బి తబ్బిబ్బయాయ్.-అంతే తరువాత చాలా విచారించినా, మళ్ళీ యెందుకో మనసు తృప్తి చేసుకొన్నాడు; ఈ సంఘటనే ఆ కొద్దిరోజుల్లో పెళ్ళి ప్రయత్నాలు చేయించింది"

చదివాక మళ్ళీ యింకొకసారి, మెల్లగా ఆగి ఆగి చదివి, "ఆయనగూర్చి చెపుతూ నాగురించి చెప్పుకున్నా ననిపిస్తోంది" అన్నాడు.

నిశ్శబ్దం, ఆలస్యంగా నిద్రపోయినా, మామూలుగానే తెలివి వచ్చింది. ఆఫీసుకు వెళ్ళేవరకు ఆమెలో యేమైనా మార్పు వచ్చిందేమో అని చూశాడు. నీతిని పరిపూర్ణంగా గౌరవించే భార్యలో మార్పు లేకపోవటంతో, ఆమె కూర్చున్న గదిలోనే యెదురగా వున్న టేబిల్ దగ్గర కూర్చుని కాగితం కలం తీశాడు.

వ్రాసిన కాగితంమీద వెయిట్ పెట్టి వెళ్ళిపోయాడు. వెళ్ళాక ఏం వ్రాసారో చూద్దామనుకున్నా, ఒళ్ళుమండి చూడలేదు. ఇంతలో భర్త కేరియర్ మోసుకువచ్చి, మామూలుగానే గొంతుక మారకుండా, భోజనం చేసితీరాలి అని చెప్పి, ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోయాడు. భోజనం చేసింది. ఇది ఆమెలో మార్పునుసూచించటం కాదు. ఆకలి వేస్తోంది. ఈ భోజనం చేసేముందు, వూళ్ళోవున్న కన్నవారింటికి వెళ్ళిపోదామని అనుకున్నా, తను యింతగా అలంకరించిన యిల్లూ -యీ సోఫాలు-యీ అద్దంలా వున్న నేల-యీ ఫొటోలు-యీ జోళ్ళు -తను కదలిన మరుక్షణంలో అన్నీ చిందరవందరై పోతాయ్! ఇంత అందగాడు-గెడ్డం పెంచుతాడు-ఇప్పుడో-ఆమె బలవంతంచేస్తే-సూటు వెయ్యటం-నెక్టై కట్టటం-అలాంటిది-తను లేకపోతే, ఆఫీసుకు బనియన్‌తోనైనా వెళ్ళిపోతాడు!-

చాలాసేపు ఆలోచించే భోజనంచేసింది. భోజనం చేసేటప్పుడు "ఛీ! పెద్ద మేనేజరట! హోటలునుంచి నడిరోడ్డుమీద, సిగ్గులేదూ? కేరియర్ మోసుకొని...." భోజనం చేస్తున్నంత సేపూ అసహ్యించుకొంటూనే వుంది. తరువాత చాలాసేపు తర్కించుకుని యేం వ్రాశారో అని తొంగిచూసింది! "ఇంతసేపు వ్రాసింది యింతే-అంతా నటనా! నాకంటే హెచ్చు చదువుకోలేదు! తెలివితేటలతో నన్ను మోసపుచ్చుదామనుకుంటున్నారేమో?"

మళ్ళీ ఒకసారి ఉత్తరంవేపు చూచి ప్రతి అక్షరం చదివింది

ప్రియమైన-

కొందరాడవాళ్ళు బలే తమాషాగా వుంటారు!

ఏం? మొగాళ్లో? ఆడవాళ్లేనా తమాషాగా వుండేది? కనిపి స్తోందిగా? భర్త వచ్చేవరకూ, జరిగింది నెమరువేసుకొని, జరగబో యేది వూహించుకొంది.-వెయ్యివిధాలుగా ఆలోచించింది...

భర్తవచ్చాడు. నీ వుత్తరం చూసే అవసరం నాకులేదని, ఆమె అనుకున్నట్లు, అతనికి తెలియాలని, ఆయన రాకముందే, ఆ గదిలోంచి వెళ్ళిపోయింది. వెంకటేశ్వరరావు వచ్చీరావటంతో, ఉత్తరంవేపుచూసి, తను అనుకున్నట్లుగా, భార్య వ్రాయకపోవ టంతో, కలం తీశాడు. బట్టలుమార్చి బాత్ రూమ్‌కి వెళ్ళాడు. ప్రమీల ఆతురతగా మళ్ళీ యేం వ్రాశారో అని వచ్చి చూసింది. వ్రాసిన ఒక వాక్యం ఆయన కొట్టేశారు! నిజంగా....తన ఆలోచన లన్నిటిమీద క్రాస్‌మార్క్‌లు పడ్డాయ్!....

గదిలో కాలు పెట్టిన భర్త, "పనిమనిషివున్నా కాఫీ యెదరగా వచ్చేది" అన్నాడు. భార్యకు దీనితో ఒళ్ళు మండిపోయింది. అం తతో వూరుకోక, చిరునవ్వుతో భార్య యెదురుగావెళ్ళి, "మంచి వాళ్ళనుకొనే ప్రతీవాళ్ళలోచూ, వాళ్ళకు కనిపించని చెడుగు వుండి తీరుతుంది. ఆ చెడుగు తెలుసుకొని, సరిదిద్దుకోకపోతే, వాళ్ళ మంచితనాన్ని ఆ చెడుగు వేగంగా కబళిస్తుంది!"—టేబిల్ మీద పుస్తకం విప్పి చదువుతున్నట్లుగా, యీ మాటలు జార్చాడు! ప్రమీ లకు తెలుసు, ఇది భర్తకూర్చని—ఆమెకంటే తను తెలివైన వాడినని నిరూపించాలనా తన వుబలాటం! తనకంటె ఆమె హెచ్చు చదువుకుంది.—ఆమె పుట్టి పెరిగింది పెద్దయింట్లో-ఆమె విసుక్కు న్నా చూసి ఆనందించిన వాళ్ళు కాలేజీలోనే కాదు—బయట యెంద రుండేవారు?—

భర్త ఊబలాటానికి మనసులోనే అసహ్యించుకొంది. వెంకటేశ్వర రావు, ఆరాత్రి పుస్తకం పట్టుకొని కూర్చున్నాడు. ఉండిఉండి తలెత్తి ప్రక్క గదివేపు చూస్తున్నాడు! రాత్రి పదైంది. వెన్నెల రాత్రేమో, వీధిలైట్లు ఆర్పేశారు. వస్తున్న మలయమారుతం తన నేదో చలింపచేసింది. మెల్లగా లేచాడు. తన శరీరం పట్టుతప్పి, ఆమె దరి చేరుస్తున్నట్లనిపించింది. కాని మళ్ళీ మనోనిగ్రహం తెచ్చుకొనే ప్రయత్నంలో కూర్చున్నా—"ప్రేమీ!" అని పిలవ కుండా వుండలేకపోయాడు. జబాబు లేకపోవటంతో మనసు చివుక్కుమన్నా, తమాయించుకొని లేచాడు. ఆ గదిలోకివెళ్ళి, ఆమె ప్రక్కన కూర్చుని, "ఇంకా యెంతకాలం యీ కలహం!"అన్నాడు

జవాబులేదు—

"కన్న వారింట్లోనేవుంటే, నాకింతగా బాధ వుండేదిగాదు!"

ఈమాటలు అన్నాక తన అనిశ్చలత స్ఫురించి, అక్కడ నుంచి లేచిపోయాడు. ఆగది విడిచిపెట్టి మళ్ళీ మొదటిస్థలంలో కూర్చుని భార్య వస్తుందేమో నని చూశాడు.—

పన్రెండు గంటలయింది—రాలేదు! ఆగదిలో అప్పుడు దీపం ఆరింది. ఈగదిలోనూ దీపం ఆర్పేశాడు. తెల్లారిలేచాక యెర్రగావున్న కళ్ళను మరింత యెరుపు చేద్దామనుకున్నా, ఒక అరగంట పోయాక, తను సహనాన్ని వీడి, పొరపాటు చేస్తున్నానని బాధ పడ్డాడు.

మళ్ళీ భార్యను మామూలుగా పలకరించాడు-కాఫీ తెచ్చాడు. కేరియర్ తెచ్చి భోజనం చెయ్యమన్నాడు. ఆఫీసుకు వెళ్ళేముందు ఉత్తరంకూడా వ్రాసేడు! ఆమె చదివింది!—

ప్రియమైన—

నాకు చాలా అందమైన భార్య వుంది. నాకు యీ విషయంలో గర్వంలేదు.—కాలేజీ చదువు—కావలసినంత ప్రపంచ జ్ఞానం, అన్ని హంగులున్నా, యీమె నిజం చెప్పిన భర్త నిజాయితీని, అర్థం చేసుకుంటుందనుకున్నాను. కానీ యీమెతో నాకున్న సంవత్సరం పరిచయంతోనూ, ఒక విషయం నిర్ధారణగా తెలిపోయింది. ఏ అనుభూతినైనా అర్థం చేసుకుని అనుభవించ లేదు...."

చదువుతూ చప్పున ఆగి "అతి తెలివి!!" అని వికటంగా నవ్వుకుంటూ మళ్ళీ దృష్టి పోనిచ్చింది.

"నా గడిచిపోయిన గాథను గురించి, యింత రాద్ధాంతం చేస్తోంది! ఆమె గడచిపోయిన గాథ నాకు తెలియదనుకుంటుందేమో?

ఇంక చదవలేదు. చదవటానికి యింకేమీలేదు. నిప్పు నిమిష నిమిషానికి రాజుకపోతోంది. భర్త యింటికి వచ్చేసరికి మంటలు మీదికొచ్చాయ్?

"ఏం తెలుసు? నీలానే నేను నీతి లేకుండా, యెవరితోనూ పోలేదే? ఎందుకిలా రాశా?"

భర్త హఠాత్తుగా అడ్డి "పోయేవని యెవరన్నా" రన్నాడు.

"ఎవరా? ఏం రాశాలో చూడండి!"

"నే నేం అబద్ధం రాయలేదే?"

"నిజమా? మీకిదంతా నిజమా?" అంటూ అరుస్తూనే ఆ వుత్త

రాన్ని ముక్కలు ముక్కలు చేసి నేల నేసికొట్టింది. అక్కడ నుంచి చ్రరున కదిలి పరుపు మీదపడి వెక్కి వెక్కి యేడుస్తోంది.

వెంకటేశ్వరరావు, మండే మంటలో ఆజ్యం పొయ్యదల్చు కోలేదు. మౌన జలంతో మంట నార్పుతున్నాడు. ఆ రాత్రి ఇద్దరూ. భోజనం చెయ్యలేదు. ఆయన చిరిగిన వుత్తరాన్ని మళ్ళీ ఒకకాగి తంమీద అంటించి జీవం పోశాడు. ఆవుథరాన్నే ఆరాత్రి పొడిగిం చాడు!

"అవును. ఉత్తరం చింపేయటం సులభం—మళ్ళీ అతకటం కష్టం— అతికినా దాని అసలు రూపుపోయింది! త్వరపడి ఒక నిమిషంలో చూపించిన పౌరుషం, వల్లవచ్చిన, ఫలితాలు జీవితం మీద, యిలాంటి ప్రభావాన్నే చూపిస్తాయ్! కాని ప్రపంచంలో అందరూ అల్పులై వుండరు. మానవులలో కొందరు ఉన్నత దృక్ప థంతో వున్నారు కాబట్టే, యిలా చిరిగిన జీవితాలను అతుకుతూ, యీ ప్రపంచాన్ని నడిపిస్తున్నారు. వాళ్ళ మెదడు, అందరి మెద డులా, ఆ పుఱకలోనే యిమిడి వున్నా, అది ప్రపంచమంత విశా లంగా వుంటుంది. ఆ విశాలతలో, అవినీతికీ, వాటి బంధువ ర్గానికి కూడా ఆశ్రయందొరికి, వాటంతటికి అవే, మారిపోటానికీ అవకాశం యిస్తుంది.

ఆ విశాలతే, యింత చదువుకున్న నా భార్యకు లేదని విచా రిస్తుంటాను! ఆమె వచ్చిన యీ యేడాదిలో, యెదుటివాళ్ళ ఒక తప్పని విడిచి పెట్టకండా, భూతద్దంలో పెట్టి చూపించింది. పపంచం బ్రద్దలై పోతున్నట్లు అరిచింది—బాధపడ్డది—ఈ లోకంలో యే మానవుడు యే కాలంలోనూ, పరిపూర్ణుడు కాలేడు.

మంచి చెడ్డల కలయికే మానవుడు. వ్యక్తిలో చెడ్డనే తీసుకొని అట్ట హాసం చెయ్యటం, సంస్కారం గలవాళ్ళ లక్షణంకాదు. దగాపడిన మానవుల తప్పులను యెత్తి గగ్గోలు చెయ్యటం కంటే, వాళ్ళ బాధ లకు సానుభూతి చూపించి వాళ్ల తప్పులను మన్నించాలి. ఇలా చెయ్యటానికి మనిషి ప్రేమమయుడు గావుండాలి!

నా భార్యకు, నాకంటె హెచ్చు చదువుకున్నాననే గర్వం వుంది. ఆమెకంటే నేను గొప్పవాడనని నిరూపించాలని, నేను ప్రయత్నిస్తుంటానని, ఆమెకు అనుమానం వుం:ని, నాకు తెలుసు! నాకా ప్రయత్నంలేదు! కాని చదువుకున్నంత మాత్రాన, సంస్కారం అబ్బిపోదు. మనసు వికసించిన వాళ్ళ సహవా సంవల్ల మనిషికి, అసలైన సంస్కారం అబ్బుతుంది. నా కటు వంటి వాళ్ళ సహవాసం అబ్బిందంటే గొప్ప చెప్పుకోవటం కాదు!

ఇప్పుడు యింతకీ జరిగిందేమిటి? నా గడిచిపోయిన గాథను వివరించాను. నేను అబద్ధం ఆడితే నా భార్య మనసులో యిది వరలా "అందమైన ఉత్తముడు నా మొగుడు" అనే భావనగా వెలిగిపోతాను. నేను అబద్ధం ఆడి దూదిలా యెగిరిపోతాను. నిజం చెప్పాను. నా నిజాయితీతో వెయ్యోవంతు ఆలోచించినట్లులేదు. ఆ గడిచిపోయిన గాథ నుంచి నేను నీతిని నేర్చుకున్నాను. వెంటనే పెళ్ళిచేసుకొన్నాను. లెక్చరరు ప్రసాదరావు ప్రేమ గాథ యీమధ్య నాకు తెలిసింది. ఆయన యీనాటికి యీమె ముఖమైనా చూడా లనే ప్రయత్నంతో, యీ వీధివెంటే లాత్రనక పగలనక తిరుగు తుంటాడు. ఆయనతో పరిచయం చేసుకున్నాను. సంస్కారం గల పెద్దమనిషి! ఆయన చేసినది ఒకే ఒక తప్పు—అందాన్ని చూశాడే

గాని ఆత్మని చూడలేదు. ఒక హృదయంలేని బొమ్మను ఆరాధించాడు—యిదివరకు యీయనగురించి నాభార్యతో యెన్నిసార్లో చెప్పాను—కాని ఒక్కసారైనా ఒక సానుభూతి వాక్యం పలకలేదు

ఈ గడిచిపోయిన ఆమె గాథనుంచి ఆమె నేర్చుకున్నది యేమీ లేదు. మానవులమనసులో రేగిన కల్లోలాన్ని అర్థంచేసుకొంటే కన్నీరు కార్చకపోయినా, అథవా ఒక సానుభూతివాక్యమైనా పలుకుతాం! ప్రసాదరావు ఆరాటాన్ని—ఈనాటివరకు బ్రహ్మచారిగా—బహుశా జీవితంలో అలా వుండిపోతాడేమో—? ఆ మనసు యొక్క మహా సంక్షోభాన్ని కొద్దిగానైనా వూహిస్తే —ఆమె అతనను భర్తలా చూడమనికాదు —అయ్యో పాపం—ఇంత బాధ పడుతున్నాడే—యిదివరలా అరవకండా.... "క్షమించండి—మీ బాధ అర్థం చేసుకొన్నాను. కాని యీ జన్మలో సానుభూతి తప్పించి యింకేమీ చెయ్యలేనని" చెప్పగలిగేది.—ఆ గాథనుంచి యీమె యేమీ నేర్చుకోలేదు.—నేర్చుకొనే వుంటే యీ నాలుగురోజుల్లో జరిగిన గాథను యింతపెద్ద కలహం చెయ్యకండా యిట్టే పరిష్కారం చేసివుండును. పనిమనిషి యీమెలా అందకత్తె కాకపోవచ్చు-కాని తనలాంటి ఆడది. ప్రమీలను చూస్తేనే మగవాళ్ళు పిచ్చెత్తుతారు—అంచేత ఆమెకు మగవాళ్లగురించి ఆలోచనబాధలేదు—కానీ ఆమెకు—మగవాడి తలపే యెంతో హాయినిస్తుంది! అందులో ఒక అందగాడు అతని తొలివలపు తనమీద కురిపించాడంటే- ఆమె హృదయంలో శాశ్వతకాలం వెలిగే దీపం, ఆక్షణం వెలిగింపబడ్డది! అదే తలచుకొని ఆమె బ్రతికి నంతకాలం సంతోషిస్తుంది! ఈ

మాత్రం బాధపడుతున్న తోడి స్త్రీమీద సానుభూతి నాభార్యకు లేక పోయింది—

గడచిపోయిన గాథలనుంచి నేర్చుకొని, మనిషి తన భవిష్యతును నిర్మించుకోకపోతే, మనిషికి పతనం తప్పదు—అలానే జరిగిన చరిత్రను మరచిన దేశం, -ప్రపంచం—పతనం కాక తప్పదు-! సంఘజీవులైన మానవులు చావుని జయించలేరుఅంచేత వారు చనిపోయేటప్పుడు యేదో ఒక శక్తికి, యీ భూమిమీద గడిపిన యింత కాలంలో చేసిన మంచి చెడ్డలు విన్నవించ వలసి వుంటుంది. — ఆశక్తినే దేవుడంటాం! ఆదేవుడు నా భార్యను చనిపోయేటప్పుడు "నువ్వు బతికినంత కాలం యేం చేశావ్" అని అడిగితే నా భార్యకు చెప్పటానికి "నాయిల్లూ, నా మొగుడూ, నా పిల్లలు,—నా సోఫాలు—నా జార్జెట్ చీరలు—నా నెక్‌లేసులూ" అంతా నేను.... నేను...." అని తప్పించి ఒకరి కొక మేలు చేశాను, ఒకరి బాధలను పంచుకున్నాను" అని చెప్పగలదా?

ఈ వేళనే నేనొక జబ్బుపడి, లేక ఏదో మహమ్మారికి లోనై అసహ్యంగా తయారైతే, ప్రసాదరావు గతే నాకూ పట్టుందని నాకు తెలుసు! నేను కాంక్షించింది నా భార్యదగ్గర లేదు—! నీ—"

ఉత్తరం పూర్తిచేసేసరికి రాత్రి రెండు గంటలయింది. ఉత్తరం మొదటిలో "ప్రియమైన" తరవాత "ప్రమీ" అనిచేర్చాడు.

అ మరుసటిరోజు మౌనం దాల్చాడు. ఆ వుత్తరం ఆఫీసుకు వెళ్ళాక ప్రమీల చదివింది— మళ్ళీ మళ్ళీ చదివింది. రెండు రోజులైనా వెంకటేశ్వరరావు మౌనంగానే వున్నాడు. ఆమెకు ఆ వుత్తరం కంఠస్థమైంది!

ఆమె పరిస్థితిలో మార్పు లేనట్టే వుంది.—భర్తను అర్థంచేసుకున్నట్లు అగుపించలేదు. ఏడుపూ లేదు-నవ్వూ లేదు-అలాంటి వింకేమీ లేవు. ఉత్తరం రాసిన మూడో రాత్రి పదకొండు గంటలయింది.—వెంకటేశ్వరరావు పుస్తకం మూసి పక్కగదిలోకి వెళ్ళాడు ప్రమీల తెలివితోనే వుంది. గడచిన మూడు రాత్రుల నుంచి ఆమె నిద్దర సరిగాపోలేదు-భర్త ఆమె దగ్గరగా వస్తాడని అనుకోలేదు—వచ్చాడు. అయనతాకగానే ఆమె శరీరమంతా ఒక్కసారి వణికింది ఎత్తిన ముఖానికి భర్త చిరునగవు అవుపించటంతో, కళ్లల్లో నీళ్ళు గిర్రున తిరిగాయ్. ప్రక్కన కూర్చుని దగ్గరగా ఆమెను చేర్చుకుంటూంటే, పెల్లుబికిన దుఃఖంతో భర్త భుజంమీద వాలి, వెక్కివెక్కి యేడ్చింది!

అతని హృదయం మాట్లాడటం విన్నది. ఇప్పుడు ఆమె కౌగిలిలో వున్నది అతని భౌతిక శరీరమే కాదు—మహత్తరమైన మరి యింకేదో!

(భారతి 1953)